

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ПОГОДЖЕНО

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету, кандидат філософських
наук, доцент

_____ І.М. Савицька

«   » _____ 2025 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри іноземної
філології і перекладу
доктор педагогічних наук, професор

_____ С.М. Амеліна

«   » _____ 2025 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Стандарти перекладацьких послуг і постредагування
машинного перекладу у міжнародному і національному вимірах»**

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 – Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська)

Освітня програма: Англійська мова та друга іноземна

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

кандидат філологічних наук, доцент

_____ Ю. Р. Маркова

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

кандидат педагогічних наук, доцент

_____ О. М. Тепла

Виконала

_____ К. В. Головій

КИЇВ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
іноземної філології і перекладу, доктор
педагогічних наук, професор

Амеліна С.М.

« ____ » _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧУ**

Головій Катерина Вікторівна

Спеціальність 035 «Філологія»

Освітня програма «Англійська мова та друга іноземна»

Спеціалізація: 035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: **«Стандарти перекладацьких послуг і постредагування машинного перекладу у міжнародному і національному вимірах»** затверджена наказом №1040 "З" від 25.11 2024 р.

Керівник магістерської роботи: кандидат педагогічних наук, доцент Тепла О.М.

Термін подання студентом магістерської роботи: « 17 » листопада 2025 р.

Вихідні дані до магістерської роботи: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Концепція розвитку освіти до 2025 року.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

- теоретичні засади стандартизації перекладацьких послуг і постредагування;
- зміст і застосування ключових міжнародних стандартів у сфері перекладу (зокрема, ISO 17100);
- практика постредагування машинного перекладу в різних країнах;
- нормативно-правова база перекладацької діяльності в Україні;
- рівень упровадження міжнародних стандартів у вітчизняну практику перекладу;
- виклики й перспективи постредагування машинного перекладу;
- розроблення рекомендацій щодо адаптації української перекладацької освіти до вимог сучасного ринку.

Перелік графічного матеріалу: *презентація до доповіді*

Дата видачі завдання «04» листопада 2024 р.

**Керівник магістерської роботи
Завдання прийняв до виконання**

О. М. Тепла
К. В. Головій

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 61 с., 6 табл., 51 джерело.

Об'єкт дослідження – перекладацькі послуги в контексті професійної стандартизації та використання машинного перекладу.

Мета роботи – проаналізувати міжнародні та національні стандарти перекладацьких послуг, зосередившись на ролі та особливостях постредагування машинного перекладу, а також визначити можливості інтеграції міжнародних практик у перекладацьку діяльність в Україні.

Методи роботи – аналіз і синтез; порівняльно-зіставний метод; метод контент-аналізу; емпіричні методи (опитування, інтерв'ю, анкетування); метод моделювання; дедуктивний та індуктивний методи.

У першому розділі магістерської роботи розглянуто теоретико-методологічні засади стандартів перекладацьких послуг і постредагування машинного перекладу. З'ясовано сутність понять «стандарти перекладацьких послуг» та «постредагування», визначено їхню типологію та етапи розвитку, схарактеризовано основні системи машинного перекладу, їхні принципи роботи та можливості застосування у професійній перекладацькій діяльності.

У другому розділі здійснено порівняльний аналіз міжнародних і національних стандартів у сфері перекладацьких послуг і постредагування. Висвітлено вимоги, принципи та підходи, що застосовуються у міжнародній практиці (ISO, ASTM, EN), а також розглянуто особливості національних стандартів, зокрема ДСТУ 4309:2004. Визначено спільні та відмінні риси між ними, а також їхній вплив на забезпечення якості перекладу.

У третьому розділі представлено результати аналізу машинного перекладу міжнародних документів у галузі сільського господарства. Описано методологію дослідження якості перекладу, проведено оцінювання адекватності машинного перекладу, виявлено основні типи помилок та встановлено особливості постредагування таких текстів.

Ключові слова: стандарти перекладацьких послуг, постредагування машинного перекладу, якість перекладу, машинний переклад, міжнародні стандарти, національні стандарти, адекватність перекладу, професійна діяльність перекладач.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТАНДАРТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ І ПОСТРЕДАГУВАННЯ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ	9
1.1. Поняття і типологія стандартів перекладацьких послуг.....	9
1.2. Еволюція постредагування машинного перекладу.....	17
1.3. Характеристика систем машинного перекладу.....	20
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНІ І НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ ТА ПОСТРЕДАГУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	26
2.1. Міжнародні практики надання перекладацьких послуг і постредагування: вимоги і підходи.....	26
2.2. Національні стандарти у галузі перекладу.....	32
Висновок до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ У ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	39
3.1. Методологічні засади дослідження якості перекладу.....	39
3.2. Оцінювання адекватності машинного перекладу міжнародних документів у галузі сільського господарства.....	42
Висновок до розділу 3.....	51
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МП - машинний переклад

ООН - Організація Об'єднаних Націй

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена стрімким розвитком технологій та глобалізаційними процесами, що викликає потребу у підвищенні якості перекладацьких послуг та їх відповідності міжнародним стандартам. У зв'язку з активним використанням машинного перекладу компанії зіштовхуються з потребою у структуруванні цього процесу за вимогами на кшталт ISO 17100:2015, ISO 18587:2017. Питання покращання якості перекладацьких послуг та розроблення методів оцінювання їхньої якості досліджували багато науковців, проте, незважаючи на численні наукові розвідки з цієї тематики, проблематика якості перекладацьких послуг і досі лишається не повністю розкритою.

Ступінь розробленості проблеми в науковій літературі засвідчує посилений інтерес дослідників до питань якості перекладу, стандартизації перекладацьких послуг і постредагування машинного перекладу. Питання якості перекладацької діяльності розглядали такі дослідники, як M. Baker, E. Chesterman, J. House, G. Tougu, A. Рум, які визначили найбільш ефективні методи оцінювання перекладу та його відповідності оригіналу й потребам замовника. Українські науковці, зокрема М. Д. Альошина, С. А. Гріднєва, Н. В. Гончаренко, В. М. Муратова, І. Л. Бородкіна, Г. Веселовська аналізували співвідношення людського й машинного перекладу, а також проблематику забезпечення якості перекладу в умовах глобалізації. У працях В. Богатирця, Г. Данилова, К. Рябової, Н. Радецької та О. Бондаренко висвітлено аналіз ефективності сучасних систем машинного перекладу, їх типологію, переваги і недоліки, а також особливості постредагування перекладених текстів. Попри значну кількість праць та наявність міжнародних і національних стандартів у галузі перекладознавства, питання оцінювання результативності перекладацької діяльності залишається недостатньо розробленим, що й визначає актуальність дослідження.

Об'єктом дослідження є перекладацькі послуги у контексті професійної стандартизації та використання машинного перекладу.

Предметом дослідження є міжнародні та національні стандарти якості перекладацьких послуг і специфіка постредагування машинного перекладу як професійної діяльності перекладача.

Мета дослідження – проаналізувати міжнародні та національні стандарти перекладацьких послуг, зосередившись на ролі та особливостях постредагування машинного перекладу, а також визначити можливості інтеграції міжнародних практик у перекладацьку діяльність в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- схарактеризувати теоретичні засади стандартизації перекладацьких послуг і постредагування;
- дослідити зміст ключових міжнародних стандартів у галузі перекладу;
- проаналізувати практику постредагування машинного перекладу;
- вивчити нормативно-правову базу перекладацької діяльності в Україні;
- з'ясувати рівень упровадження міжнародних стандартів у вітчизняну практику перекладу;
- надати рекомендації щодо адаптації української перекладацької освіти до вимог сучасного ринку.

Матеріалом дослідження слугували міжнародні та національні стандарти у сфері перекладацьких послуг і постредагування машинного перекладу, зокрема ISO 17100:2015 “Translation services – Requirements for translation services”, ISO 18587:2017 “Translation services – Post-editing of machine translation output – Requirements” та ДСТУ. Практичним матеріалом слугували фрагменти англomовних міжнародних документів у галузі сільського господарства, зокрема частини стандарту “GLOBALG.A.P.”, перекладені за допомогою систем машинного перекладу DeepL. Для аналізу обрано сегменти, що містять термінологічні одиниці, ідіоматичні вирази та соціокультурні компоненти, які викликають труднощі під час автоматичного перекладу. Отримані результати машинного перекладу було зіставлено з постредагованими версіями для виявлення типових помилок, оцінювання рівня адекватності та визначення ефективності застосування сучасних перекладацьких стандартів.

Методи дослідження: аналіз і синтез – для систематизації теоретичних підходів до стандартизації перекладацьких послуг і постредагування, а також для узагальнення міжнародного та національного досвіду у цій сфері; порівняльно-зіставний метод – для аналізу та зіставлення міжнародних стандартів (ISO 17100, ISO 18587 та ін.) і національних нормативно-правових актів України щодо перекладацької діяльності; метод контент-аналізу – для вивчення текстів офіційних документів, стандартів, наукових праць і фахових рекомендацій з метою виявлення ключових концептів, термінології та підходів до постредагування; емпіричні методи (опитування, інтерв'ю, анкетування) – для збирання даних щодо ставлення українських перекладачів і викладачів перекладу до постредагування машинного перекладу та дотримання стандартів якості в професійній практиці (за потреби – при написанні практичної частини); метод моделювання – для формування типового алгоритму дій перекладача під час постредагування машинного перекладу відповідно до стандартів якості; дедуктивний та індуктивний методи – для формування загальних висновків на основі аналізу окремих випадків перекладацької практики та теоретичних положень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному оцінюванні сучасних підходів до стандартизації перекладацьких послуг та постредагування машинного перекладу у міжнародному й національному вимірах.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлено на VII Міжнародній науково-практичній студентській конференції “Світ мов і мови світу” (м. Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 17 квітня 2025 р.) із публікацією тез доповіді у збірнику матеріалів конференції.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості застосування матеріалів у галузі перекладознавства, зокрема в теорії та практиці перекладу. Означені результати також мають цінність для перекладачів, які працюють над покращанням якості власних проєктів.

Структура магістерської роботи відтворює логіку дослідження і містить вступ, три розділи з відповідними підрозділами та висновками, загальні висновки, список використаних джерел (у кількості 51 найменування, із них 12 – іноземними мовами). Загальний обсяг роботи становить 57 сторінок, з них 49 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТАНДАРТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ І ПОСТРЕДАГУВАННЯ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Поняття і типологія стандартів перекладацьких послуг

Дослідження стандартів перекладацьких послуг і процесу постредагування машинного перекладу становить глибокий інтерес у колі науковців. Питання високої якості перекладу завжди актуальне серед фахівців у сфері перекладу. Особливого значення воно набуло завдяки глобалізації та інтернаціоналізації. Перші розвідки почали з'являтися на початку 2000-х років, що дає змогу глибоко проаналізувати наукові доробки у цій галузі.

Одним із ґрунтовних джерел вивчення означеного питання є дослідницька праця В. Ігнатенка [16]. У своїй роботі науковець детально аналізує потребу встановлення єдиних стандартів щодо якості кінцевого продукту перекладу, що зумовлено значною кількістю документів та матеріалів, які є основною складовою міжнародної комунікації. Крім того, фокусом цього дослідження є зміни, пов'язані з розвитком технологій, що спрощують процес перекладу, та проблематика редагування робіт постмашинного перекладу.

Більш детально проблематику машинного перекладу розкрито в роботі А. Ольховської [24]. Автор чітко класифікує найбільш поширені системи та САТ-інструменти і аналізує основні їхні компоненти, що свідчать про високу кваліфікацію перекладача.

Наукова стаття О. Шокурова, С. Чернявської й О. Немерцева [38] торкається безпосередньо проблематики перекладу фахових матеріалів, зокрема класифікації типових помилок під час перекладу наукових текстів та виявлення переваг і недоліків цифрових інструментів перекладу.

О. Хорошун розглядає мовний бар'єр як найбільшу перепону в комунікації [37]. Характеризуючи поняття мовного бар'єру, науковець окреслив важливість появи машинного перекладу задля підвищення швидкості та якості комунікації

у всіх сферах життя людини. Автор детально описує розвиток машинного перекладу та його етапи, що допомагає чітко зрозуміти значення цифрових інструментів у діяльності фахівців. Крім того, у науковій розвідці висвітлено роль перекладача як редактора, який оптимізує процес своєї роботи. Наголошено на важливості людини у цій ланці, адже саме без якісного редагування машинний переклад не зможе забезпечити належний рівень перекладу.

О. Рябова [29] акцентує увагу на аналізі безкоштовних та платних систем машинного перекладу, детально описуючи процес роботи на зазначених платформах у юридичній сфері. Автор дійшов висновку, що в правничому контексті машинний переклад допомагає дотримуватися точності перекладу на високому рівні.

О. Погинайко [26] розглядає проблематику трактування поняття процесу перекладу загалом, чітко окреслює основні його види та детально їх характеризує, визначає проблематику перекладу на різних етапах та її основні компоненти, приділяючи увагу автоперекладу – темі, що дозволяє детально заглибитися у процес редагування власних робіт і аналізування їхньої якості.

Філолог О. Ткаченко [34], порушуючи проблему ефективності машинного перекладу, окреслив ключові фактори, що впливають на його швидкість та оптимізацію всього процесу. Робота дає змогу проаналізувати, як саме перекладач може досягти найвищої якості в своїй діяльності, використовуючи різноманітні цифрові інструменти. Дослідник представляє види постредагування, зосереджується на процесі розвитку штучного інтелекту та його впливі на роботу перекладача, розглядає основні вимоги до перекладача у ролі постредактора.

І. Головаш та Т. Щербина [8] аналізують вплив машинного перекладу на традиційні методи перекладу, виокремлюючи переваги та недоліки процесу постредагування. Дослідження чітко характеризує важливі компоненти компетенції перекладача. Окрему увагу приділено найкращим платформам, що допомагають фахівцям у процесі перекладу.

У роботі В. Баняса, Н. Баняс та К. Лізака [2] машинний переклад розглянуто як інструмент, корисний у всіх галузях. Особливу увагу приділено залученню висококваліфікованих постредакторів до процесу іншомовного відтворення текстів. Дослідники аналізують платформи, що допомагають перекладачам спростити процес перекладу великих за обсягом матеріалів.

Вищезазначене дає змогу дійти висновку, що стрімкий розвиток технологій призвів до того, що машинний переклад поступово стає ключовим робочим інструментом перекладачів. Саме тому виникає гостра потреба в розвитку сфери постредагування як науки та необхідність у єдиному чітко визначеному еталоні якості, який допомагатиме забезпечити найвищу якість кінцевого продукту.

У сучасних реаліях стрімкого розвитку інформаційних технологій особливо актуалізується питання якості перекладу. Зростання попиту на перекладацькі послуги у сферах міжнародної діяльності стало причиною встановлення чітких стандартів щодо кваліфікації фахівців у галузі перекладу та об'єктивних критеріїв оцінки кінцевого результату їхньої роботи [1]. Ці норми та вимоги було запроваджено для регламентування перекладацького процесу на всіх його етапах. Перекладацькі послуги мають стійкий попит у таких сферах, як наука та освіта, бізнес і комерція, юридична сфера, медицина та фармацевтика, ІТ, література, культура та туризм. Зважаючи на це, індустрія перекладу стала невід'ємною частиною комунікацій у сучасному світі. Для підтримання безперервної комунікації у більшості країн чинні стандарти, що забезпечують організацію процесу перекладу, адже саме галузевий переклад становить складність для перекладача. Навіть незначні помилки призводять до неправильного відтворення інформації [10].

Кожен напрям перекладу має свої особливості, які фахівець має обов'язково враховувати під час роботи:

- юридична сфера – відтворення точності термінів і законів у судовій документації;

- медична сфера – процес перекладу медичних досліджень та інструкцій до ліків має особливо важливе значення, адже похибки можуть завдати непоправної шкоди здоров'ю пацієнтів;
- технічна сфера – помилки можуть призвести до неправильного використання обладнання та порушення технологічних процесів;
- фінансова сфера – коректність перекладу необхідна для забезпечення прозорості фінансових операцій.

Під стандартами перекладацьких послуг розуміють правові акти, що містять чіткі вимоги щодо всього процесу перекладу та умови співпраці перекладача та замовника [25]. Вони не встановлюють межі щодо лінгвістичних прийомів та рішень, проте диктують правила, яких потрібно дотримуватися для гарантування високого рівня коректності перекладів.

Виділяють такі основні види стандартів перекладацьких послуг:

- міжнародні – офіційно затверджені документи, що містять критерії щодо процесу перекладу, постредагування та кваліфікації фахівця на міжнародному рівні;
- національні – документи з єдиними вимогами щодо контролю якості всередині конкретної країни;
- галузеві – нормативні вимоги перекладу, що базуються на конкретній сфері діяльності, наприклад юридичній чи медичній;
- внутрішні стандарти компаній і бюро перекладів – положення та процедури, що формулює та застосовує конкретна компанія; їхньою основною метою є адаптація текстів до вимог замовників.

Кожна з цих норм є частиною багаторівневої системи регламентування якості перекладацької роботи. Для чіткого розуміння кожного з вище поданих стандартів доцільно представити їх у вигляді таблиці (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характеристика міжнародних стандартів перекладу

Вид стандарту	Рівень застосування	Приклад документа	Характеристика
Міжнародні	Глобальний	ISO 17100, ISO 18587	Уніфікація на міжнародному рівні. Орієнтири щодо оцінки якості
Національні	Конкретна держава	Державний стандарти України (ДСТУ) та національні регламенти	Адаптація міжнародних стандартів під вимоги законодавства. Врахування мовних та культурних особливостей
Галузеві	Конкретна сфера	Регламенти перекладів у сферах медицини та технічних інструкцій	Фокус на конкретній сфері діяльності. Чіткі правила щодо роботи з термінологією
Внутрішні	Компанії та бюро перекладів	Внутрішні глосарії та процедури редагування і перевірки кінцевого	Контроль процесу постредагування. Оперативність щодо специфіки замовлення та адаптація під

		продукту	вимоги замовника
--	--	----------	------------------

Серед міжнародних стандартів провідне місце посідає ISO 17100 [4]. Нижче розглянемо його основні положення:

1. Кваліфікаційні вимоги до перекладачів: вища освіта з філології або наявність документального підтвердження досвіду перекладу; знання термінології у визначеній сфері діяльності та розуміння процесу роботи зі стилістикою тексту; уміння працювати з технічними інструментами (CAT-програми та бази термінів).
2. Організація процесу: уміння організувати всі етапи перекладу: аналіз тексту, процес перекладу та постредагування, передавання виконаної роботи замовнику; документування процесів перекладу.
3. Контроль якості: самоперевірка або перевірка за допомогою редактора; контроль відповідності всіх наявних у тексті термінів.
4. Робота з ресурсами: розроблення термінологічних баз та глосаріїв; використання CAT-інструментів для узгодження термінів.

Варто зазначити, що міжнародний стандарт ISO 17100:2015 не застосовується до технології автоматичного машинного перекладу з подальшим редагуванням. Крім того, документ не регламентує послуги усного перекладу.

Міжнародний стандарт ISO 18587 [5] безпосередньо стосується вимог щодо постредагування машинного перекладу. Основні його положення охоплюють: знання специфіки машинного перекладу та типових помилок під час робочого процесу; аналіз якості продукту перед початком процесу редагування; перевірка тексту перед передачею його замовникові.

Для контролю якості перекладів в Україні запроваджено ДСТУ [13].

Основні його положення містять: знання національної термінології; узгодження термінології відповідно до національних норм; виправлення помилок на всіх етапах роботи.

Отже, стандарти перекладацьких послуг відіграють важливу роль в організації процесу перекладу та забезпеченні відповідності встановленим

нормам. Кожен з них допомагає фахівцям підвищувати компетенцію та надавати якісний продукт, що відповідає очікуванням клієнта.

У наступних розділах дослідженні детально проаналізовано процеси постредагування машинного перекладу та їх відповідність міжнародним стандартам.

Нижче розглянемо типові труднощі, з якими перекладачам доводиться стикатися щодня [7]. Для того щоб фахівця можна було вважати висококваліфікованим, він має бути обізнаним не лише у сфері філології та мовознавства, а й у таких галузях, як історія, література та культура. Також перекладач повинен вміти працювати з текстами різних жанрів та стилістикою. Крім того, фахівець має відповідати і сучасним тенденціям у сфері комп'ютерних навичок, адже процес перекладу без CAT-інструментів стає майже неможливим. Автори І. Головаш та Т. Щербина [8] відзначили найефективніші з цих платформ:

- SDL Trados Studio – зберігає перекладені терміни та речення, підтримує різні формати, дозволяє перевіряти текст на помилки та невідповідність термінів;

- MemoQ – має вбудовані термінологічні бази;

- MateCat – безкоштовний інструмент, що дозволяє виявляти невідповідності та працювати з термінологічними базами.

Ці інструменти допомагають полегшити робочий процес під час перекладу матеріалів різних галузей, проте вони не замінюють перекладача, а є допоміжним інструментом.

Перекладач має не лише знатися на термінології, а й вміти чітко та коректно відтворювати суть тексту [17], працювати з граматикою, стилістикою та лексикою визначеної мови.

Однією з найбільш поширених проблем у лінгвістиці є узгодження граматичних одиниць. Часто під час перекладу допускають помилки у виборі граматичного часу. Також великим викликом для перекладача є ідіоми [1], які відображають культуру, менталітет та традиції країни. Їх майже неможливо

перекласти буквально, тому фахівець повинен добре знати ідіоми та фразеологізми всіх мов, з якими працює, щоб підібрати адекватний еквівалент, уникнувши калькування.

Далі буде розглянуто приклади перекладу ідіом за допомогою Google Translate, щоб оцінити його ефективність та важливість аналізу тексту фахівцем (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Оцінка перекладу ідіом за допомогою Google перекладача

Оригінал	Переклад за допомогою Google перекладача	Рекомендований переклад
A pie in the sky	Пиріг у небі	Замки в повітрі
A storm in a teacup	Шторм у чашці	З мухи слона робити
Cry over spilt milk	Плакати над розлитим молоком	Даремно журитися
The apple of someone's eye	Зіниця ока	Найдорожчий/найулюбленіший

Тож, проаналізувавши цю таблицю, можна дійти висновку, що машинний переклад не забезпечує тієї якості, що потрібна для професійного перекладу. Такі платформи, як Google Translate та DeepL, не враховують культурні та національні особливості під час перекладу.

О. Шокуров, С. Чернявська та О. Немерцова [38] проаналізували Google Translate як перекладацький ресурс. Цей інструмент є одним із найвідоміших і найчастіше використовуваних, оскільки надає доступ до великої кількості мовних одиниць, проте його функціональність дещо обмежена: цифровий інструмент дозволяє працювати максимум з 5000 елементів одночасно. Крім

того, англійська мова виступає посередником між усіма іншими мовами, що часто погіршує якість перекладу.

Науковиця А. Ольховська [24] здійснила детальний аналіз типових помилок під час роботи з такими ресурсами: серйозні помилки – втрата змісту тексту або його частин; помилки трактування – неточне передавання значення тексту; Незначні помилки – пунктуаційні чи орфографічні неточності.

Отже, основною проблемою роботи з цифровими інструментами є відсутність відповідного еквіваленту, що часто призводить до втрати змісту тексту в кінцевому результаті. Тому перекладач має не лише аналізувати всі мовні одиниці перед перекладом, а й організувати процес постредагування на високому рівні.

1.2. Еволюція постредагування машинного перекладу

Машинний переклад (МП) – одна з ключових технологій, що сприяє глобалізації та інтеграції різних культур [2]. Сучасні системи МП допомагають долати мовні бар'єри та отримувати доступ до інформації будь-якою мовою. Однією з головних переваг МП є можливість миттєвого перекладу, що значно спрощує роботу перекладачів, економить час і ресурси та сприяє розвитку науки, культури й освіти [5]. Проте навіть найсучасніші технології не гарантують максимально точного перекладу. Саме тому виникає потреба у постредагуванні – процесі корегування автоматично перекладеного тексту людиною [3]. Еволюція постредагування пройшла шлях від простого виправлення помилок до комплексного використання сучасних нейромережових моделей для підвищення якості й точності перекладу.

Ідея створення МП зародилася приблизно в середині ХХ століття [37]. Її сформулював У. Вівер 1947 року, якого можна вважати одним із засновників МП як інструмента-помічника в процесі перекладу. Учений добре розумівся на кодуванні текстів і розглядав іноземну мову як код, який потрібно розшифрувати. Саме ця ідея стала початковою точкою розвитку МП.

Наукові дослідження показують еволюцію постредагування від перших моделей до сучасних підходів. Прослідкувавши процеси роботи з МП у різні періоди, можна чітко визначити, скільки часу та зусиль витрачав постредактор на адаптацію готового результату.

Ранній етап (1950–1960-ті роки). Це був найважчий період в історії розвитку МП. Концепція розроблення машин для оптимізації перекладу лише зароджувалася. Початкові моделі були неточними і допускали критичні помилки, через що постредактору доводилося майже наново перекладати текст. Проте аналіз цих моделей сприяв винаходу більш сучасних і точних систем.

Етап правило-орієнтованих систем (1970–1980-ті роки). Завдяки розвитку лінгвістичних правил і збільшенню кількості словників і граматичних підручників, постредактор міг зосереджуватися на граматиці, стилі та термінології, а не на повному перекладі тексту.

Етап статистичного МП (1990–2000-ті роки). Статистичні моделі базувалися на ймовірності та аналізі паралельних текстів. Комп'ютер визначав найбільш вживаний варіант перекладу фрагмента, що допомагало оцінити природність тексту. Недоліком таких моделей було калькування. Постредактор у цей період здебільшого виконував роль контролера якості. З'явився термін «легке постредагування».

Епоха нейронного МП (2010-ті роки). Завдяки нейронним мережам кількість помилок значно зменшилася. Постредактору залишалось контролювати термінологію та відповідність стилю. Нейронні мережі обробляли речення повністю, що зменшувало калькування та підвищувало природність тексту.

Епоха штучного інтелекту (сьогодення). Сучасні моделі дозволяють постредакторів працювати з уже високоякісним перекладом, коригуючи лише неточності та адаптуючи текст до вимог замовника. Незважаючи на високу точність, роль постредактора залишається ключовою, адже саме він контролює термінологію, стилістику та відповідність замовленню [16].

Еволюція постредагування МП демонструє значні зміни технологій: від класичних методів, що потребували клопіткої роботи перекладача, до сучасних

нейромережових моделей, які полегшили і прискорили процес [14]. Фахівці тепер працюють з високоякісними результатами, зосереджуючись на виправленні залишкових помилок.

Постредагування поділяють на два види [34]: просте – легкий огляд перекладу для виправлення дрібних помилок та підвищення читабельності; повне – детальна робота з текстом, що передбачає аналіз термінології, стилю, граматики та узгодження з оригіналом.

Висококваліфікований постредактор повинен володіти такими навичками, як і перекладач: знати мову, бути уважним до деталей та вміти працювати з CAT-tools. Основна відмінність полягає у знанні моделей МП, типових помилок і способів їх виправлення. Постредактор також розробляє власну систему контролю якості, аналізує сильні та слабкі місця перекладу, не надмірно змінюючи текст, щоб не втратити точність [8, 24].

Основні етапи роботи постредактора передбачають:

- 1) аналіз жанру, стилю та цільової аудиторії;
- 2) огляд перекладу, виконаного МП, з контролем граматики, лексики, термінології та уникання кальки;
- 3) коригування неточностей та внесення змін до термінології;
- 4) оцінювання зрозумілості і читабельності;
- 5) фінальне погодження з замовником.

Особливо складною є робота з різногалузевими текстами, зокрема юридичними, де помилки у довгих реченнях та специфічній термінології можуть мати критичні наслідки [30]. Постредагування таких текстів потребує високого рівня знань і досвіду.

Методи контролю якості постредагування містять ранжування, оцінювання за шкалою та огляд похибок. Ранжування передбачає детальний аналіз перекладу з виокремленням найбільш вдалих та неточних фрагментів. Оцінювання за шкалою дозволяє виставляти бали за точність від 1 до 4, забезпечуючи глибоке розуміння тексту.

Отже, роль постредактора у процесі перекладу залишається ключовою. Робота з різними моделями МП є окремою наукою [16], що потребує від фахівця знань історії розвитку моделей, методик роботи з ними та способів коригування типових помилок. Постредактор забезпечує високу якість перекладу та відповідність вимогам замовника.

1.3. Характеристика систем машинного перекладу

У наші дні кількість допоміжних інструментів для перекладача стрімко зросла. Високоякісне програмне забезпечення, електронні словники та системи перекладацької пам'яті дозволяють максимально оптимізувати процес перекладу, проте не забезпечують стовідсоткової якості [6].

Г. Данилов [12] зазначає, що МП забезпечує прийнятний рівень точності лише в логічних та спрощених текстах. Використання технологій під час художнього перекладу здебільшого призводить до грубих стилістичних та граматичних помилок. Художні тексти характеризуються великою кількістю ідіом та фразеологізмів, що завжди було викликом для електронних систем. Крім того, такі тексти потребують відчуття тону та стилю автора, що може забезпечити лише людина.

Й. Бар-Хіллел висунув теорію, що досягти повної якості перекладу лише за допомогою цифрових інструментів неможливо [2]. Проте він вважав їх використання актуальним: ці технології слугують допоміжним ресурсом, яким потрібно вміти користуватися правильно та доречно.

Машинний переклад має низку характерних особливостей, які варто враховувати для розуміння специфіки роботи з ним [6]:

- 6) МП – це клопіткий процес не лише перекладу з однієї мови на іншу, а й спроби розшифрувати притаманні комп'ютерам неточності;
- 7) розвиток МП залежить від технологічного прогресу та можливий лише за наявності високоякісного обладнання і програмного забезпечення;
- 8) наразі МП застосовується переважно для писемного перекладу, хоча розвиток технологій для усного перекладу вже також здійснюється;

9) МП забезпечує швидке оброблення інформації та переклад, проте ця швидкість часто знижує якість результату.

Серед найпопулярніших платформ у сфері лінгвістики та міжнародних комунікацій можна виділити [29]: Google Translate; DeepL Translator; Microsoft Translator; SYSTRAN Translate.

Кожен із цих інструментів має специфіку, яку перекладач обов'язково має враховувати в роботі. У таблиці 1.3 наведено основні характеристики цих платформ.

Таблиця 1.3

Особливості цифрових ресурсів

Назва	Переваги	Мінуси
Google Translate	Великий вибір мов (більше ніж сто). Можливість здійснювати переклад за допомогою функції голосового введення. Перекладач розпізнає будь-яку з мов, які є в базі. Має функцію прослуховування перекладу. Здійснює перевірку на наявність орфографічних помилок. Надає змогу переглянути найпопулярніші варіанти перекладу. Є зручний додаток, який також надає змогу завантажувати мови.	Має обмеження щодо кількості символів. Збій в системі є дуже поширеним явищем, що часто призводить до неточного перекладу. Під час двомовного перекладу, одна з яких не є англійською, перекладач бере за основу саме англійську і робить її зв'язковою ланкою.
DeepL Translator	Доволі висока якість та відсутність штучності	Якщо порівнювати з іншими платформами,

	перекладу. Надає змогу перекладати документи, зберігаючи при цьому форматування. Має вбудовані глосарії.	то ця має значно меншу кількість мов. Не завжди дотримується точності у перекладі термінів.
Microsoft Translator	Також має функцію, яка розпізнає мову. Має голосову функцію. Дає змогу вносити правки та корегування.	Має обмеження щодо символів та не надає можливість перевіряти лексику.
SYSTRAN Translate	Надає змогу обирати вид перекладу: спрощений або вже оброблений системою. Також має обмеження щодо кількості символів. Здійснює переклад лише матеріалів у вигляді тексту.	Також має обмеження щодо кількості символів. Здійснює переклад лише матеріалів у вигляді тексту.

Тож, оцінивши головні переваги та недоліки цих систем, можна чітко визначити сфери, в яких кожна з них буде найбільш ефективною:

- Google Translate найкраще підходить для навчання та комунікацій, допомагає розуміти інформацію на вебсайтах і у новинних потоках;
- DeepL Translator ефективний при роботі з публіцистичними текстами, також його можна використовувати для перекладу художньої літератури, проте він потребує ретельного постредагування;
- Microsoft Translator переважно застосовується у сфері бізнесу та освіти;
- SYSTRAN Translate оптимальний для міжгалузевого перекладу, його широко використовують у медичній, юридичній та технічній сферах.

Варто розглянути проблематику цих платформ більш детально. Під час перекладу за допомогою МП текст часто містить велику кількість граматичних похибок [7]. МП здатен здійснювати переклади загальноновживаних виразів та

сталих фраз, але часто не враховує відмінки, структуру речень, логічність тексту та мовні звороти. Деякі платформи навіть пропускають частини мови.

Найбільш проблемною залишається сфера художнього перекладу [22]. Переклад не наукової літератури потребує значних зусиль, адже він передбачає відчуття емоцій, стилю та образів автора. Машинний переклад має суттєві труднощі саме з цими аспектами, тому роль людини у цьому процесі є ключовою. Під час такої роботи перекладач частково стає співавтором, намагаючись зберегти точність і еквівалентність твору [39].

Цифрові платформи допускають численні лексичні та стилістичні помилки, що призводить до втрати ритму та часткової втрати змісту тексту. Це підтверджує гіпотезу, що МП розвивається в цій сфері, але наразі він лише частково пристосований до художнього перекладу.

Основні проблеми МП у художньому перекладі:

1. Порушення стилю та емоційності тексту. Системи фокусуються на лексичній і граматичній відповідності, але не враховують тон і підтекст твору, що призводить до спрощеного, неприродного перекладу.
2. Буквальне відтворення метафор та ідіом. МП розпізнає слова окремо, через що втрачається адекватність авторських прийомів.
3. Неточність у відтворенні культурних аспектів. Історичні та соціальні моменти часто ігноруються, що може спотворювати зміст твору.
4. Порушення логічності та послідовності тексту. Системи не завжди враховують попередній контекст.
5. Труднощі з лексикою. Гра слів і авторські прийоми спрощуються, що призводить до втрати стилю.
6. Складнощі з іронією та гумором. МП перекладає їх буквально, не здатен підібрати відповідний еквівалент для читача.

Отже, після детального аналізу найпоширеніших інструментів МП, можна дійти висновку, що вони більш ефективні для перекладу нехудожньої літератури. Проте навіть у міжгалузевому перекладі вони мають обмеження і поки не можуть забезпечити стовідсоткову якість перекладу.

Висновки до розділу 1

У ході дослідження теоретико-методологічних засад стандартів перекладацьких послуг і постредагування машинного перекладу було визначено основні аспекти, що впливають на якість перекладацького процесу. Шляхом аналізу наукових джерел, нормативних документів та практичного досвіду перекладачів було сформульовано такі висновки:

1. Стандарти перекладацьких послуг містять уніфіковані вимоги щодо кваліфікації фахівців, організації робочого процесу та дотримання етичних норм. Їхнє впровадження сприяє підвищенню професійного рівня перекладачів, забезпечує узгодженість процесів і надає клієнтам гарантію якості послуг, що відповідають міжнародним вимогам.

2. Використання систем МП стало загальноприйнятою практикою у перекладацькій діяльності, Проте їхня ефективність значною мірою залежить від якості процесу постредагування. Постредагування поділяється на два типи – поверхневе (легке) та глибоке. Під час поверхневого постредагування фахівець усуває лише незначні лексико-граматичні неточності, тоді як глибоке постредагування передбачає глибинний аналіз змісту, стилістики, логіки та культурної відповідності перекладу. Останній тип потребує високої кваліфікації, уважності та системного підходу з боку постредактора.

Отже, системи машинного перекладу та людський фактор постредагування є взаємопов'язаними складовими, що спільно визначають якість кінцевого продукту. Стандарти перекладацьких послуг при цьому виступають методологічною основою, що регламентує ключові параметри якості й ефективності перекладу.

РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНІ І НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ ТА ПОСТРЕДАГУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

2.1. Міжнародні практики надання перекладацьких послуг і постредагування: вимоги і підходи

Основним наслідком науково-технічного прогресу стало поступове зникнення географічних та економічних меж між країнами [12]. Це зумовило потребу підвищення вимог та посилення критеріїв оцінювання роботи перекладачів і постредакторів. Зростання цієї потреби безпосередньо пов'язане з розвитком штучного інтелекту та його активним застосуванням у лінгвістиці. Як було зазначено вище, МП ще не досяг максимальної досконалості, тому цілком доцільним є встановлення конкретних стандартів, які дозволяють чітко контролювати процес перекладу [3].

Стандарти перекладу – це офіційно затверджені документи, що їх упроваджують організації з розроблення стандартів [25]. Кожен із них має свої характерні особливості та структуру, проте всі вони детально описують процеси та методи, що спрощують роботу перекладача та дозволяють оптимізувати процес для досягнення високоякісного результату.

Провідним міжнародним стандартом у галузі перекладу є ISO (International Organization for Standardization). Це організація, яка розробляє нормативні акти, що визначають всі аспекти роботи фахівця для надання високоякісних послуг замовнику [2]. Стандарти ISO є загальноприйнятими у більшості країн і вважаються нормативними на державному рівні. В Україні з 2009 року застосовуються положення ISO, адаптовані під національні стандарти ДСТУ [25].

ISO 17100:2015 [40] тривалий час залишався основним стандартом письмового перекладу. Він передбачає провідну роль людини на всіх етапах перекладу та передбачає використання цифрових інструментів для оптимізації

процесу. Проте цей стандарт стосується саме письмового перекладу, а не вміння користуватися МП чи здійснювати постредагування.

ISO 18841 [47] визначає обов'язкові критерії усного перекладу. Основні вимоги до перекладача за цим стандартом:

- вільне володіння мовою оригіналу та цільовою мовою, здатність передавати сенс і стиль повідомлення;
- знання культурних особливостей країн, мови яких перекладач використовує;
- дотримання конфіденційності та об'єктивності під час усного перекладу;
- вміння швидко відтворювати почуту інформацію;
- досконале володіння методами синхронного перекладу.

ISO 9001 [49] фокусується на системах управління якістю. Його основні положення передбачають документування всіх етапів процесу; встановлення вимог та очікувань замовника щодо кінцевого продукту; забезпечення підвищення кваліфікації працівників та надання їм високоякісного навчання для підвищення мотивації.

У країнах Європи (Бельгія, Кіпр, Чехія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Естонія, Угорщина, Ісландія та Ірландія) діє стандарт EN 15038:2006, який став першим європейським стандартом, що фокусується на якості перекладу. Основні положення документа:

- перекладач повинен мати вищу філологічну освіту;
- вміння працювати з цифровими інструментами та прогнозувати можливі помилки МП;
- документування всіх етапів перекладу;
- здійснення редагування та коректури.

BS EN ISO 17100:2015 чинний в США та більшості країн Європи. Його ключові вимоги:

- еквівалентне відтворення оригіналу без спотворення змісту та калькування;
- вміння працювати з текстами різних стилів;

- дослідження термінології;
- розуміння культурних особливостей країн;
- професійна робота з комп'ютерними технологіями;
- висока кваліфікація у сфері, до якої належить переклад.

ASTM F2575-06 [42] — провідний стандарт США. Основні положення:

- повне розуміння мови оригіналу та цільової мови;
- уміння підбирати адекватні еквіваленти для збереження змісту;
- володіння фаховими термінами;
- уміння працювати зі стилем тексту та враховувати його тон і емоційне забарвлення;
- робота з цифровими інструментами, форматуванням і термінологічними базами.

Аналіз стандартів BS EN ISO 17100:2015 та ASTM F2575-06 засвідчує їхню подібність, однак ASTM F2575-06 більш фокусується на компетентності у використанні цифрових ресурсів для МП, тоді як BS EN ISO 17100:2015 акцентує увагу на облаштуванні робочого місця перекладача комп'ютерним обладнанням та програмами для оптимізації процесу. Обидва стандарти підкреслюють важливість конфіденційності інформації, адже матеріали перекладу часто не повинні виходити за межі організації. Для цього необхідно документувати всі етапи роботи, незалежно від форми укладеного договору [42].

Процес постредагування визначається масштабом завдання замовника [24]: від невеликих правок до повного виправлення тексту. Основні правила для постредактора:

- переконатися в еквівалентності тексту оригіналу та збереженні стилю;
- виправляти граматичні, лексичні та орфографічні помилки;
- перевіряти термінології;
- коректно відтворювати дати, числа, аббревіатури та валюти;
- переконатися у відповідності кінцевого результату вимогам замовника [11; 28].

Етапи постредагування [16]:

- визначення цільової групи та категорії матеріалу;
- аналіз матеріалу оригіналу та розробка стратегії перекладу;
- виявлення проблемних для МП частин тексту;
- аналіз машинного перекладу на відповідність оригіналу;
- виправлення помилок;
- остаточна перевірка тексту та порівняння з оригіналом [28].

Організація Об'єднаних Націй (ООН) демонструє важливість перекладу як комунікаційної ланки. Робота перекладачів у цій організації надзвичайно відповідальна, потребує знання політики, науки та економіки, роботи з цифровими інструментами, таких як eLUNA, та дотримання строгих стандартів якості.

Основні вимоги до усного перекладу в ООН:

- шумоізоляція кабінок для концентрації перекладачів;
- перевірка придатності кабінок для роботи;
- комфортні робочі місця та відстань між перекладачами;
- зручні сидіння, наявність канцелярії та води;
- стресостійкість та знання культурних особливостей, манера поведінки та різних акцентів.

Освіта відіграє ключову роль у дотриманні стандартів. У Європі діє понад 215 закладів вищої освіти, що готують перекладачів. Програми передбачають теорію та практику, охоплюють стилістику, граматику, культурологію та практичні заняття з письмового і синхронного перекладу. Програми підготовки перекладачів у закордонних закладах вищої освіти наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Порівняння програм міжнародних ЗВО з підготовки перекладачів

ЗВО	Країна	Назва програми	Особливості
Lancaster University	Великобританія	MA in Translation Studies	Програма поєднує теорію та

			<p>практичні навички. Є можливість тренуватися в перекладі на такі мови як німецька, французька, іспанська, італійська та китайська. Один з основних пріоритетів навчання це робота з CAT-tools.</p>
<p>Universität Heidelberg</p>	<p>Німеччина</p>	<p>Програма “Translation Studies” (бакалаврат)</p>	<p>Надає можливість стажування та навчання в інших країнах. Надає змогу вивчати більш ніж дві мови.</p>
<p>Marie Haps Faculty of Translation and Interpreting (в складі Université Saint-Louis Bruxelles)</p>	<p>Бельгія</p>	<p>Бакалаврат і магістратура з перекладу та тлумачення</p>	<p>Великий вибір мов: німецька, іспанська, італійська, арабська, китайська та турецька. Загалом</p>

			курс дуже поглиблений та дає змогу вивчити культурні, економічні, історичні особливості різних країн, окрім необхідних знань з лінгвістики.
--	--	--	---

Отже, детально проаналізувавши освітні програми, можна дійти висновку, що всі вони готують фахівців з високим рівнем компетентності, здатних застосувати ці навички в практичній діяльності. Цікавою є практика у США. Там діє чітке правило найму на роботу лише фахівців з вищою освітою у сфері перекладу з суворими критеріями відбору. Обов'язковою умовою також є наявність досвіду роботи або стажування в країні, мова якої є робочою для перекладача. Такий підхід забезпечує американські компанії висококваліфікованими фахівцями, які добре знаються на своїй справі.

У Великобританії освітні програми мають особливість: студент обирає, окрім мов, ще один предмет, що дозволяє отримати знання у певній галузі (медицина, юриспруденція, наука, економіка тощо). Цей підхід готує студента як спеціаліста з високим рівнем підготовки у галузевому перекладі, що відповідає міжнародним стандартам якості. Важливим елементом британської системи освіти є кваліфікація в усному перекладі. Після завершення навчання студент може скласти екзамен і присягу, що гарантує його компетентність та спрощує процес працевлаштування.

Здобувши освіту в університеті Великобританії, студент може працювати у будь-якій сфері, застосовуючи поглиблені знання та підтверджену кваліфікацію.

Освіта в цих закладах дозволяє випускникам діяти не лише у галузі лінгвістики, а й у різних галузях. Випускники часто обирають редактуру або роботу в інформаційних технологіях, зокрема з CAT-tools. Програми також готують фахівців у літературному перекладі: студенти вивчають різножанрові тексти, емоційний тон, авторський стиль і способи їх точної передачі.

Отже, ретельний аналіз міжнародних стандартів якості перекладу свідчить, що їх впровадження стало вирішальним етапом розвитку галузі. Вони забезпечують надійність перекладацьких послуг та допомагають фахівцям організувати робочий процес для досягнення високої якості та точності. Особливо важливу роль у цьому відіграють освітні програми, які передають знання, закріплені у положеннях міжнародних стандартів. Також аналіз міжнародних програм підготовки перекладачів показує, що сучасна перекладацька освіта має поєднувати теоретичну і практичну складові. В українському контексті доцільно впроваджувати навчальні програми, спрямовані на вдосконалення навичок постредагування машинного перекладу, використання систем автоматизованого перекладу (CAT-tools) та ознайомлення зі стандартами якості перекладацьких послуг (ISO 17100, ISO 18587, ДСТУ ISO 17100).

Крім того, важливо розвивати практичну підготовку студентів шляхом співпраці з перекладацькими агенціями, стажувань і виконання реальних проєктів у навчальному процесі.

Оновлення навчальних планів має передбачати інтеграцію курсів із цифрової грамотності, управління перекладацькими проєктами та етики постредагування, що дозволить майбутнім фахівцям упевнено орієнтуватися на глобальному ринку перекладацьких послуг і підвищити конкурентоспроможність українських спеціалістів.

2.2. Національні стандарти у галузі перекладу

Сучасні тенденції світової інтеграції вивели міжнародні відносини на новий рівень. Щоб успішно підтримувати зв'язки з іншими державами, виникла

потреба у певних нормах, які б полегшили цей процес і врахували унікальні особливості кожної країни [5]. Так виникла ідея впровадити національні стандарти, які сприяють міжкультурній комунікації та забезпечують контроль на всіх її етапах. Крім того, ці стандарти формують ринок праці з висококваліфікованими фахівцями.

В Україні означене питання надзвичайно актуальне через зростання зовнішньополітичної діяльності. Налагодження міждержавних зв'язків є необхідною складовою розвитку держави, що створює потребу у фахівцях, здатних стати провідниками цих процесів [24]. Проте такі умови покладають велику відповідальність на перекладачів. Щоб спростити процеси та забезпечити належний рівень якості, в Україні розроблено власні положення щодо стандартів перекладу. На території держави діє кілька загальноприйнятих стандартів, оснований на міжнародних нормах та адаптованих під національні особливості.

Одним із найвідоміших стандартів є ДСТУ 4309:2004 [13]. Він базується на положеннях міжнародного аналога ISO 2384:1977. Основні його пункти наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Характеристики стандарту ДСТУ 4309:2004

Пункт стандарту	Зміст	Призначення
Сфера застосування	Переклад документації різного виду (за виключенням рефератів та анотацій)	Забезпечити високоякісний та надій рівень обміну інформацією
Оформлення даних документу на титульній сторінці	Інформація про автора документу, перекладача та редактора. Відомості про тип паперу	Створити чітку і єдину систему відомостей про документ

Визначення типу перекладу	Повний, частковий або скорочений	Оцінити обсяг матеріалу, з яким працює фахівець
Національна адаптація	Урахування особливостей символів, притаманних для документації на території України	Забезпечити еквівалентність та відповідність оригіналу, не втративши важливих деталей
Уніфікація оформлення щодо оформлення	Надає єдиний шаблон оформлювання	Забезпечити єдину і зрозумілу організаційну схему
Відповідність загальноприйнятому міжнародному стандарту	Пристосування положень ISO 2384:1977 під українські реалії	Використання успішної закордонної практики, результати якої продемонстровано в більшості країн Європи

Отже, детально проаналізувавши всі положення ДСТУ 4309:2004, можна дійти висновку, що впровадження цього стандарту стало ключовим етапом у процесі налагодження міжнародних відносин в Україні. Цей регламент посприяв покращанню рівня контролю якості в процесі перекладу завдяки чіткій системі оформлення документів відповідно до закордонних норм.

Подальшим важливим елементом формування перекладацької компетентності став стандарт “Письмовий перекладач” [32], затверджений Українською асоціацією перекладачів і упроваджений для покращання якості письмових матеріалів. Структура стандарту комплексна та ґрунтовна, охоплює філологічні, нормативні аспекти та організаційні засади.

Першим і найважливішим положенням є конфіденційність. Це забезпечує клієнтові безпечний процес і нерозголошення інформації. До цього пункту також

належить оцінювання особливостей замовлення: фахівець визначає всі деталі та очікуваний результат.

Наступне положення передбачає безпрецедентне володіння мовою перекладу та мовою оригіналу [32]. Перекладач враховує побажання замовника, зберігає еквівалентність тексту, розрізняє типи текстів і працює зі стилістикою. Також він повинен шукати додаткові матеріали, перевіряти термінологію та використовувати пошукові системи.

Особливу увагу стандарт приділяє культурним аспектам. Перекладач має враховувати культурні особливості, що потребує високого рівня обізнаності. Крім того, стандарт передбачає роботу з цифровими інструментами [40], зокрема базовими CAT-інструментами.

Лінгвістичний аспект охоплює знання граматики. Перекладач підбирає найвдаліші рішення для усунення проблематичних моментів у текстах [32].

Організація робочого процесу передбачає чітке розуміння системи укладення угоди та її реалізації, врахування всіх особливостей замовлення. Важливо також наявність документу про фахову освіту або підтвердження досвіду роботи не менше двох років у відповідній сфері.

Стандарт рекомендує перекладачеві постійно підвищувати компетентність через освітні програми [32], адже мова постійно розвивається. Особливо корисні курси з галузевої термінології, що допомагають у технічному перекладі.

Документ також регламентує правовий захист тексту [32]: обов'язкове зазначення даних про перекладача; право фахівця висловлювати власну думку щодо редагування; можливість заборонити використання роботи, якщо це суперечить професійному авторитету; право отримувати гонорар за виконану роботу.

Організація робочих етапів передбачає укладення контракту, аналіз замовлення та ресурсів, письмове оформлення угоди або відповідних документів, оцінювання власних навичок та повідомлення клієнта про непередбачувані обставини [32].

Особливі побажання замовників: орієнтація на аудиторію та підбір лексичних і стилістичних рішень; структурування та оформлення тексту. Забезпечення захисту даних. Стандарт рекомендує зберігати матеріали попередніх проєктів та розглядати машинний переклад лише як допоміжний ресурс, коригуючи типові помилки [32].

Отже, стандарт “Письмовий перекладач” інформує про організацію робочого процесу, специфіку роботи з текстами та вирішення проблемних аспектів.

Наступним кроком став стандарт “Усний перекладач” [41]. Він визначає особливості вербального перекладу та забезпечує еквівалентне відтворення інформації для спрощення комунікацій.

Етичні принципи [41] передбачають дотримання законів та актів щодо усного перекладу, уточнення умов угоди, грошової винагороди та організаційних аспектів. Положення для перекладача:

- координація комунікаційного процесу для збереження точності інформації;
- дотримання професіоналізму та уникнення власних інтерпретацій;
- ведення записів для полегшення трансформації інформації;
- робота з граматиною, лексикою, фразеологізмами, стилями мовлення [41].

Усні перекладачі працюють під високим тиском і повинні демонструвати повагу до інших учасників комунікацій. Важливим є вміння користуватися спеціальною технікою [41].

Критерії кваліфікації спеціаліста: глибокі знання термінології; неупередженість та регуляція поведінки; здатність працювати з різними стилями мовлення; постійне вдосконалення навичок.

Вимоги до клієнта [41]: комфортні умови та обладнання; можливість залишити робоче місце у нестандартних ситуаціях; надання пауз для відновлення сил.

Перекладач повинен організувати час і презентабельно виглядати.

Отже, стандарт “Усний перекладач” відіграє провідну роль у міжнародних комунікаціях, регламентуючи усний переклад, що є необхідним для успішних дипломатичних відносин.

Загалом, аналіз нормативних актів демонструє, що кожен із них допомагає Україні виходити на новий рівень у міжнародних відносинах, забезпечуючи професійний та досконалий переклад

Висновки до розділу 2

Проаналізовано міжнародні стандарти якості перекладацьких послуг та їх адаптацію на національному рівні, а також встановлено спільні та відмінні аспекти.

Опрацьовано положення таких стандартів, як ISO 17100, ISO 18587, ASTM F2575, що дозволило дійти висновку, що ці стандарти акцентують увагу не лише на кваліфікації перекладачів, а й на дотриманні етичних норм та всебічній обізнаності, що сприяє адаптації до варіативних культурних особливостей. Важливим є також питання професійної підготовки викладачів та майбутніх фахівців.

Проаналізовано національні нормативи, що діють в Україні, і встановлено, що вони регламентують організаційні та технологічні аспекти перекладацької діяльності, а також стандарти щодо етики та професійної поведінки. Визначено, що національні стандарти орієнтовані на особливості українського перекладацького ринку.

Установлено спільні та відмінні аспекти між національними та міжнародними стандартами. Обидві системи мають спільну мету – підвищення якості перекладу через правильну організацію робочого процесу. Водночас вони відрізняються деталізацією ведення документації та орієнтацією на різні ринки.

Отже, здійснений аналіз показав, що адаптація міжнародних стандартів до українського ринку перекладацьких послуг значною мірою сприяє його розвитку шляхом упорядкування організаційних процесів і підвищення професійної компетентності фахівців.

РОЗДІЛ 3. МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ У ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

3.1. Методологічні засади дослідження якості перекладу

Професійно виконана робота та високоякісний результат є головною метою будь-якого перекладача. Якість виконаного завдання визначає компетенцію фахівця, а також формує його професійний авторитет, забезпечуючи можливість закріпити власні позиції на комерційному ринку [10]. Саме тому дослідження, присвячені питанням оцінки якості перекладу, зберігають надзвичайну актуальність і в сучасних умовах. Перед науковцями неодноразово постає питання про фактори, які впливають на ступінь досконалості результату, а також про аспекти, що можуть спричиняти деформацію показників.

У сучасних реаліях переклад відіграє роль не лише посередницької ланки в міжнародних комунікаціях, а й стає ключовим елементом у багатьох сферах життя, таких як економіка, право, наука та культура. Проте проблема системної оцінки та аналізу якості перекладацьких послуг досі повністю не вирішена [33]. Однією з причин цього є відсутність єдиної загальної системи оцінювання, яка б могла стати загальноприйнятим орієнтиром для практиків та науковців. Незважаючи на це, міжнародні та національні стандарти стали значним фактором регуляції процесів перекладу, забезпечуючи контроль за якістю роботи шляхом впровадження загальноприйнятих правил і процедур. Поряд з цим активно розвиваються методи оцінки, що дозволяють адаптувати переклад до вимог сучасної комунікаційної практики.

Видатний внесок у розвиток методів оцінювання якості перекладу зробив славнозвісний філолог Ю. Найда. Він висунув концепцію, що будь-який результат перекладу можна оцінити шляхом аналізу реакції споживача на отриманий продукт, тобто за принципом зворотного зв'язку. Ця теорія, яку можна вважати першопочатковою, заклала основи для подальшого формування уявлень про потреби споживача та його очікування щодо кінцевого результату.

Виконавши переклад, спеціаліст повинен отримати конструктивний відгук від замовника, визначити сильні та слабкі сторони своєї роботи та врахувати їх у подальшій діяльності. Отже, формується модель безперервного покращання якості перекладу, яка стає системним орієнтиром у розвитку професійної компетентності.

Не менш важливий внесок у сферу перекладознавства зробив ізраїльський лінгвіст Г. Турі [51]. Його дослідження сприяли становлення дескриптивного перекладознавства та запровадження концепції перекладу як соціокультурного явища. Турі окреслив два типи перекладацьких норм: попередні та операційні. Попередні норми регулюють такі аспекти:

- перекладач самостійно визначає типи текстів, з якими працюватиме, аналізує потреби цільової аудиторії та приймає рішення щодо участі у проєкті;
- фахівець самостійно розробляє перекладацьку стратегію, визначає методи роботи та підходи до адаптації тексту;
- визначають жанри та стилі, характерні для культури країни оригіналу, що є важливим для точного відтворення змісту.

Операційні норми охоплюють організаційні та практичні аспекти виконання завдання: планування всіх етапів роботи, можливість самостійного рішення щодо структури тексту та вибору одиниць для перекладу; ухвалення рішень щодо лексики та стилістики тексту, зокрема порівняння оригіналу та вже перекладеної версії для визначення сильних і слабких сторін перекладу.

Наукове опрацювання культурних і соціальних норм країни оригіналу, що забезпечує адаптацію тексту до потреб споживача та підвищує його доступність для розуміння.

Отже підхід Г. Турі став інноваційним та заклав фундамент для подальшого розвитку перекладознавства як науки, що поєднує лінгвістичні, культурні та соціальні аспекти.

Розвиток методології оцінювання якості перекладу продовжила німецька дослідниця Д. Хаус [45], яка започаткувала систему Translation Quality

Assessment (TQA). Вона визначила чітку схему оцінки кінцевого результату, що включає перевірку граматики, лексики та стилістичних особливостей тексту. Науковиця також ввела розрізнення між overt translation, що передбачає мінімальні авторські втручання, та covert translation, який орієнтований на культурну адаптацію тексту.

Сучасний підхід до комплексного оцінювання результатів перекладу запропонувала М. Бейкер [43]. Вона розробила систему, яка передбачає аналіз перекладацьких рішень, порівняння кількох версій перекладу та збір зворотного зв'язку від замовника. Це дозволяє визначити ефективні підходи та вдосконалити стратегії роботи перекладача, особливо у вирішенні складних завдань.

Не менш вагомий внесок у методологію оцінки якості перекладу зробив Е. Честерман [44], який зосередився на критичному осмисленні теоретичних підходів та їх застосуванні на практиці. Його концепція підкреслює важливість розуміння ролі перекладача як активного учасника комунікаційного процесу та необхідність усвідомлення впливу культурних, лексичних та комунікативних факторів.

Особливу увагу слід приділити перекладу художніх текстів [22; 1]. Тут перед перекладачем стоїть завдання не лише передати лексичне значення, а й зберегти авторський стиль, гумор, іронію, культурні та побутові особливості. Процес перекладу художніх творів є творчим і імпровізаційним, оскільки кожен фахівець ухвалює власні рішення щодо відтворення конкретних фрагментів. Ключовим завданням є аналіз авторських прийомів, підбір відповідної лексики, відтворення стилю персонажів та культурних реалій, що забезпечує точне і повноцінне сприйняття тексту цільовою аудиторією.

Отже, аналіз праць Ю. Найди, Г. Турі, Д. Хаус, М. Бейкер, Е. Честермана та інших сучасних теоретиків дозволяє сформулювати висновок, що кожен з них зробив вагомий внесок у розвиток перекладознавства. Їхні дослідження допомагають вирішувати складні проблеми, пов'язані з перекладом, та

формують методологію, яка забезпечує високу якість і професійність перекладацької діяльності.

3.2.Оцінювання адекватності машинного перекладу міжнародних документів у галузі сільського господарства

У сучасну епоху термін «машинний переклад» (МП) став невід'ємним компонентом перекладознавства та лінгвістичних досліджень. Він розглядається не лише як допоміжний інструмент, а й як окремий напрям розвитку мовних технологій, який постійно вдосконалюється та адаптується до потреб користувачів. Історія машинного перекладу налічує десятиліття активних досліджень, упродовж яких МП проходив складні етапи становлення, еволюції та технічного розвитку. Його значення особливо відчутне в галузевому перекладі, де точність термінології та узгодженість мовних одиниць відіграють критично важливу роль. Завдяки сучасним технологіям, включно з адаптованими термінологічними базами та системами пам'яті перекладів, МП значно спрощує роботу спеціалістів та дозволяє підвищити ефективність перекладацьких процесів у професійній діяльності.

Сьогодні наукові кола продовжують дослідження з удосконалення допоміжних електронних ресурсів для машинного перекладу. Значну увагу приділяють аналізу мовних одиниць, термінології та стилістичних особливостей природної людської мови. Після такого аналізу розробники пропонують концепції перенесення виявлених закономірностей у системи машинного перекладу [12]. Цей підхід є надзвичайно актуальним, адже саме неприродність звучання та синтаксичні помилки залишаються одними з головних викликів для сучасних МП-систем.

Сучасні інструменти МП враховують численні мовні аспекти, включно з морфологічними, фонетичними та стилістичними особливостями. Проте саме стилістичні нюанси та правила побудови речень створюють основні труднощі [6]. Відтворення лексики є складним процесом через багатозначність слів у різних контекстах, що значно ускладнює досягнення еквівалентності перекладу.

МП поки що не здатен здійснювати глибокий контекстуальний аналіз тексту та правильно визначати смислове навантаження слова у конкретному випадку.

Особливу роль у природності перекладу відіграє граматики, яка безпосередньо впливає на звучання речень. Граматичні правила охоплюють роди, відмінки, особи, часи, числівники та інші мовні категорії, що значно різняться між мовами. Саме через це МП часто стикається з труднощами при адаптації граматичних структур до цільової мови, що може призводити до помилок у синтаксисі та порушень логіки тексту.

Важливо підкреслити, що порівнювати результати машинного та людського перекладу не зовсім коректно, оскільки цілі цих процесів суттєво різняться. Основна функція МП полягає у швидкому та сухому відтворенні змісту, полегшуючи роботу перекладача, тоді як людина виконує роль постредактора та відповідального за якість кінцевого продукту. Саме людина оцінює та коригує машинний варіант перекладу, приймає рішення щодо стилістичних змін, а також адаптує матеріал під вимоги цільової аудиторії.

Особливе значення машинний переклад набув у сфері сільського господарства, яка є стратегічною для економічної стабільності будь-якої держави. Щоб закріпити свої позиції на міжнародному ринку, країни змушені докладати значних зусиль для розвитку аграрної галузі, зокрема в частині перекладу спеціалізованих матеріалів та наукових досліджень. Перекладацькі послуги тут користуються високим попитом, адже обмін інформацією щодо різних культур, добрив, технологічного обладнання та аграрних практик є ключовим аспектом для ефективної діяльності.

Машинний переклад значно спростив процеси комунікації у агропромисловості, адже обмін даними між фахівцями різних країн раніше потребував значних часових та фінансових витрат. Сьогодні завдяки термінологічним базам перекладу фермери та аграрні дослідники мають змогу швидко отримувати доступ до інструкцій, наукових результатів та технологічних рекомендацій іншими мовами. Це значно підвищує ефективність робочих процесів та сприяє швидшому впровадженню інноваційних методів у практику.

Водночас, варто зазначити, що використання МП у сільському господарстві має певні обмеження та специфічні проблеми. Особливо це стосується вузькопрофільної термінології та регіональних особливостей. Незважаючи на постійне вдосконалення електронних ресурсів, МП часто допускає критичні помилки, які можуть вплинути на розуміння технологічних процесів або неправильне трактування наукових даних. У таких випадках роль людини, яка здійснює постредагування та контролює процес перекладу, залишається вирішальною.

Типові помилки МП містять:

- спотворене відтворення контексту, коли система не враховує логіку та специфіку тексту;
- граматичні помилки, які в аграрних матеріалах можуть призвести до серйозних наслідків, особливо при описі технологічної послідовності процесів;
- помилки у транслітерації назв культур, що потребують точного врахування термінології та локальних особливостей;
- недостатнє врахування регіонального контексту, що робить матеріали малозрозумілими без попереднього дослідження кліматичних, економічних та технологічних умов.

Для більш детальної оцінки ефективності МП у агропромисловій сфері перекладено фрагмент документа “Global Good Agricultural Practice” [20] за допомогою платформи DeepL. Ця міжнародна система стандартів спеціалізується на регламентації процесів, які сприяють розвитку сільського господарства та підвищенню ефективності фермерської діяльності. Важливим аспектом тут є те, що МП дозволяє прискорити доступ до нормативної документації, однак остаточна якість перекладу та його адаптація під конкретний регіональний і культурний контекст залишаються завданням людини.

Оригінал документа:

“CERTIFICATION SCOPE”

2.1 Integrated Farm Assurance (IFAJ Standard/Produce Safety Standards (PSS))

2.1.1

Crops Rules apply for all sub-scopes under the Crops scope:

- (i) Fruit and Vegetables: GLOBALGA.P. certification covers fruit and vegetables used for fresh, cooked, or processed consumption by humans. Crops (vegetables or herbs) grown solely for medicinal or aromatic purposes cannot be certified.
- (ii) Flowers and Ornamentals
- (iii) Plant Propagation Material (products certified under PPM sub-scope are not intended for human consumption or for feed.)
- (iv) Combinable Crops: GLOBALG.A.P. certification covers extensive crops for cooked or processed consumption by humans or animals or for use in the industry.
- (v) Tea
- (vi) Hop”

Офіційний варіант перекладу [23]:

2 СФЕРА СЕРТИФІКАЦІЇ

“2.1 Стандарт “Комплексне забезпечення сільськогосподарського підприємства” (ІFAJ/Стандарти безпеки виробництва (PSS))

2.2 Під-модулі модулю рослинництва

“Ці Правила щодо сільськогосподарських культур застосовуються до всіх під-модулів, які охоплює модуль рослинництва:

- (i) Фрукти та овочі: сертифікація GLOBALG.A.P. стосується фруктів та овочів, які люди споживають у свіжому, приготованому чи переробленому вигляді. Сільськогосподарські культури (овочі чи трави), вирощені виключно для лікарських чи пряно-ароматичних цілей, сертифікувати не можна.
- (ii) Квіти и декоративні рослини
- (iii) Садивний (посадковий) матеріал (продукцію, сертифіковану за цим під-модулем , не призначено для споживання людьми чи годування тварин).
- (iv) Культури для машинного збирання сертифікація GLOBALG.A.P. охоплює велику кількість сільськогосподарських культур, як призначено для

споживання людьми чи тваринами в приготованому чи переробленому вигляді або для використання в промисловості.

(v) Чай

(vi) Хміль”

Переклад здійснений в додатку DeerpL:

2 СФЕРА СЕРТИФІКАЦІЇ

2.1 Інтегрована система забезпечення якості сільськогосподарської продукції (IFAJ Standard/Produce Safety Standards (PSS))

2.1.1 Підкатегорії сільськогосподарських культур

Правила для сільськогосподарських культур застосовуються до всіх підкатегорій в рамках категорії сільськогосподарських культур:

i. Фрукти та овочі: Сертифікація GLOBALGA.P. поширюється на фрукти та овочі, що використовуються для споживання в свіжому, вареному або переробленому вигляді. Сільськогосподарські культури (овочі або трави), що вирощуються виключно для медичних або ароматичних цілей, не можуть бути сертифіковані.

ii. Квіти та декоративні рослини

iii. Матеріал для розмноження рослин (продукти, сертифіковані в рамках підкатегорії RPM, не призначені для споживання людиною або для корму тварин).

iv. Комбіновані культури: Сертифікація GLOBALG.A.P. поширюється на екстенсивні культури, що використовуються для споживання людиною або тваринами у вареному або переробленому вигляді, або для використання в промисловості.

v. Чай

vi. Хміль

Далі наведено таблицю, у якій узагальнено дані щодо перекладацьких помилок шляхом порівняння усіх трьох частин (таблиця 3.1.):

Порівняння варіантів перекладу, здійснених людиною та системою МП

Оригінал	Офіційний переклад	Переклад DeepL	Коментар
Integrated Farm Assurance (IFAJ Standard/Produce Safety Standards (PSS)	Стандарт “Комплексне забезпечення сільськогосподарського підприємства” (IFAJ/Стандарти безпеки виробництва (PSS)	Інтегрована система забезпечення якості сільськогосподарської продукції (IFAJ Standard/Produce Safety Standards (PSS)	DeepL здійснив дослівний переклад, що призвело до втрати терміну “стандарт”
Crops Sub-Scopes	Під-модулі модулю рослинництва	Підкатегорії сільськогосподарських культур	Неякісна робота з термінологією. Втрата терміну “підмодулі”
Fruit and Vegetables: GLOBALG.A.P . certification covers fruit and vegetables used for fresh, cooked, or processed consumption by humans. Crops (vegetables or	Фрукти та овочі: сертифікація GLOBALG.A.P. стосується фруктів та овочів, які люди споживають у свіжому, приготованому чи переробленому вигляді. Сільськогосподарські культури (овочі чи трави), вирощені	Фрукти та овочі: Сертифікація GLOBALG.A.P. поширюється на фрукти та овочі, що використовуються для споживання в свіжому, вареному або переробленому вигляді. Сільськогосподарські культури (овочі або трави), що	Неточності щодо стилю та термінів. Не вдалось відтворити терміни “лікарських” та “пряно-ароматичних”

herbs) grown solely for medicinal or aromatic purposes cannot be certified.	виключно для лікарських чи пряно-ароматичних цілей, сертифікувати не можна.	вирощуються виключно для медичних або ароматичних цілей, не можуть бути сертифіковані.	
Plant Propagation Material (products certified under PPM sub-scope are not intended for human consumption or for feed.)	Садивний (посадковий) матеріал (продукцію, сертифіковану за цим під-модулем, не призначено для споживання людьми чи годування тварин	Матеріал для розмноження рослин (продукти, сертифіковані в рамках підкатегорії PPM, не призначені для споживання людиною або для корму тварин).	Переклад DeepL є спрощеним, до дослівним
Combinable Crops: GLOBALG.A.P. certification covers extensive crops for cooked or processed consumption by humans or animals or for use in the	Культури для машинного збирання сертифікація GLOBALG.A.P. охоплює велику кількість сільськогосподарських культур, як призначено для споживання людьми чи тваринами в приготованому чи	Комбіновані культури: Сертифікація GLOBALG.A.P. поширюється на екстенсивні культури, що використовуються для споживання людиною або тваринами у вареному або	Термін “комбіновані культури” є не зовсім точним

industry.	переробленому вигляді або для використання в промисловості.	переробленому вигляді, або для використання в промисловості.	
-----------	--	---	--

Отже, результати використання електронного ресурсу DeepL для перекладу показали, що додаток здатен відтворити загальну сутність тексту, однак його робота має суттєві обмеження, особливо у сфері стилістики та роботи з термінологією. Спостерігаємо, що цьому інструменту притаманний лінійний та буквальний підхід до перекладу, який часто впливає на сприйняття змісту і створює враження одноманітності та механічності викладу. Особливо це помітно у документах професійного та технічного характеру, де точність термінології та стилістична узгодженість є критично важливими.

Як показує порівняльний аналіз, наведений у таблиці, офіційний варіант документа та переклад, здійснений DeepL, суттєво відрізняються добром лексики. Незважаючи на те, що платформа здатна зберегти загальний зміст термінів та основні ідеї, її переклад не забезпечує необхідного рівня точності, який є обов'язковим для професійної документації. Це особливо важливо у випадках, коли йдеться про нормативні документи, інструкції або стандарти, де кожне слово може нести визначене юридичне чи технічне значення.

Отже, проведені дослідження дозволяють дійти висновку, що використання DeepL у зазначеній сфері не є оптимальним для отримання кінцевого продукту високої якості. Незважаючи на очевидні переваги електронного ресурсу, зокрема скорочення часу на переклад та можливість швидкого отримання чорнового варіанту тексту, кінцевий результат все одно потребує комплексного редагування та постредагування. Саме тому роль кваліфікованого постредактора залишається ключовою у забезпеченні високоякісного та точного перекладу.

Варто зауважити, що нині машинний переклад у сільськогосподарській галузі не здатен забезпечити абсолютної точності. У більшості випадків цифрові системи спотворюють зміст документів шляхом буквальної передачі лексики, не

враховуючи контекстуальні нюанси, стилістичні особливості та регіональні відмінності термінів. Це створює ризик неповного або неправильного розуміння змісту, що може мати негативні наслідки при використанні матеріалів у професійній діяльності.

Особливу увагу слід приділити стилю викладу. Електронні ресурси на кшталт DeepL здебільшого здійснюють нейтральний переклад, який не відтворює авторські мовні особливості та не адаптує текст до специфіки цільової аудиторії. Це особливо критично для юридичних, нормативних або технічних документів, де правильне формулювання та логічна структура речень мають вирішальне значення. Дослівний переклад часто призводить до втрати послідовності та ясності викладу, що ускладнює сприйняття матеріалу та його подальше використання на практиці.

Отже, аграрна сфера та суміжні галузі потребують структурного та системного підходу до постредагування, який забезпечить високоточне відтворення термінології, стилістичних особливостей та логічної послідовності викладу. Процес постредагування є невід'ємним етапом роботи з перекладом, оскільки він дозволяє перетворити машинний чорновий варіант у релевантний продукт, що відповідає міжнародним стандартам та професійним вимогам. Саме постредагування забезпечує можливість досягнення балансу між швидкістю перекладу, наданого МП, та точністю, необхідною для практичного застосування тексту у професійній діяльності.

Отже, можна підсумувати, що DeepL та інші подібні платформи є ефективними допоміжними інструментами, які полегшують первинне оброблення тексту, проте вони не здатні замінити людину у ролі перекладача чи постредактора. Використання МП потребує відповідального підходу, ретельного контролю та аналізу результатів, щоб забезпечити точність, відповідність стилю та коректність термінології у документації високої професійної значущості.

Висновок до розділу 3

Дослідження застосування машинного перекладу в сільськогосподарській галузі дало змогу дійти нижчеподаних висновків.:

Аграрна сфера характеризується специфічною термінологією, яка потребує відповідної адаптації. Водночас існує низка культурних та територіальних особливостей, які необхідно враховувати під час перекладу. На теперішньому етапі системи машинного перекладу не завжди пристосовані до цих факторів, тому для забезпечення високоякісного перекладу критично необхідним є постредагування.

Установлено важливість постредагування у сфері аграрного перекладу. Виділено два типи постредагування: легке та глибоке. При легкому постредагуванні виправляють незначні помилки, тоді як глибоке постредагування передбачає повне корегування матеріалів та їх адаптацію до культурних і контекстуальних особливостей.

Проаналізовано методи оцінювання якості перекладу, сформульовані зарубіжними філологами (House, Chesterman, Рум, Toury), що дозволило встановити ключові критерії адекватного перекладу: еквівалентне відтворення термінології та лексики, а також врахування особливостей авторського стилю.

Отже, машинний переклад є ефективним інструментом для оптимізації робочого процесу, проте його ефективність значною мірою залежить від якісного постредагування, здійсненого людиною.

ВИСНОВКИ

Схарактеризовано основні положення міжнародних та національних стандартів якості у сфері перекладознавства, застосування машинного перекладу та постредагування. Установлено, що ці стандарти окреслюють вимоги до перекладачів та їхніх компетенцій, а також регламентують організацію та структурування робочого процесу. Запропоновано створити чіткий план постредагування матеріалів для забезпечення найвищої якості перекладацького продукту.

Досліджено зміст і застосування ключових міжнародних стандартів у сфері перекладу (зокрема, ISO 17100, ISO 18587), що дозволило визначити вимоги щодо організації процесу перекладу та постредагування. Дані результати також дали змогу оцінити рівень впливу технологій на якість продукту. Упровадження цих стандартів сприяє систематизації діяльності перекладачів та забезпеченню високого рівня точності перекладу.

Проаналізовано практику постредагування машинного перекладу в різних країнах, що дозволило виявити найбільш ефективні підходи до організації робочого процесу. зазначені підходи базуються на адаптації матеріалів до культурних особливостей і застосуванні різних моделей постредагування.

Вивчено нормативно-правову базу перекладацької діяльності в Україні, що дало змогу визначити вимоги до перекладачів та їх кваліфікації, а також порівняти положення національних і міжнародних стандартів. Встановлено, що національні стандарти потребують адаптації до міжнародних для забезпечення відповідності вимогам глобального ринку перекладацьких послуг.

Висвітлено рівень впровадження міжнародних стандартів у вітчизняну практику перекладу. Було з'ясовано, що стандарти ISO інтегруються у професійну діяльність перекладачів. Водночас це зумовлює потребу у розробленні навчальних програм, орієнтованих на засвоєння зазначених критеріїв.

Визначено основні виклики й перспективи постредагування машинного перекладу в Україні. Серед проблем найістотнішими є виправлення граматичних, лексичних та стилістичних помилок, що часто зумовлюється обмеженнями систем машинного перекладу. Крім того, необхідний додатковий збір та аналіз інформації для адаптації текстів до культурного та лінгвістичного контексту.

Надано рекомендації щодо адаптації української перекладацької освіти до вимог сучасного ринку. Було запропоновано впровадження навчальних програм, які поєднували б теоретичну та практичну підготовку. Рекомендації сформовано на основі аналізу вимог до перекладачів, затверджених стандартами якості, а також із урахуванням досвіду провідних міжнародних університетів щодо підготовки фахівців у сфері перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошина М. Д. Критерії та принципи визначення адекватності відтворення ідіостилю автора в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2018. № 37, т. 3. С. 54-57. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_3/15.pdf
2. Баняса В., Баняс Н., Лізак К. Роль машинного перекладу в сучасній практиці перекладача. *Техніка і наука сьогодні. Сер. Педагогіка*. 2025. №8, т. 49. С. 491–501. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Banias_Volodymyr/Rol_mashynnoho_perekladu_v_suchasnii_praktytsi_perekladacha/
3. Богатирець В. Штучний інтелект та постредагування машинного перекладу: перспективи та виклики (інсайти для студентів-міжнародників). *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2023. № 13. С. 195-209. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/article/view/521>
4. Бондаренко О. С., Негрієнко М. С. Управління якістю постредагування машинного перекладу у виробничому процесі локалізації. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. 2025. Вип. 213. С. 200-205. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-27>
5. Бородкіна І. Л., Бородкін Г. О. Машинний переклад як складова підготовки майбутніх документознавців. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 4. С. 77-83. URL: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2018.170610>
6. Веселовська Г., Радецька С. Машинний переклад: його типологія, переваги та недоліки. *Мовознавство. Літературознавство*. 2021. № 35, т. 7. С. 23-27. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-7-4>
7. Гайдук Н. А., Кокташ М. Г. Типові помилки під час використання системи машинного перекладу “Google Translate”. *Вісник Одеського*

національного університету. Сер. Філологія. 2019. № 43, т. 4 С. 52-55. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_4/14.pdf

8. Головаш І., Щербина Т. Машинний переклад та його постредагування як засіб формування основ перекладацької компетенції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Філологія.* 2025. № 53. С. 78-83. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/92ce76ef-a1e6-4f6c-9f1a-d9b0aaeb4d61/content>

9. Гончаренко Н., Байша К. Використання інструментів нейронної системи машинного перекладу під час перекладу публіцистичних текстів. *Причорноморські філологічні студії.* 2025. № 8. С. 9-16. URL: <https://journals.onmu.in.ua/index.php/philology/article/view/476/597>

10. Гріднєва С. А., Гончаренко Н. В. Машинний перекладач чи людина-перекладач? *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія.* 2018. № 37, т. 4. С. 144-146. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/43.pdf

11. Гудманян А., Мишко А., Брай А. Оцінка адекватності машинного перекладу письмових спеціалізованих текстів *Advanced Linguistics.* 2023. № 12. С. 67-78. URL: <https://al.fl.kpi.ua/article/view/291604>

12. Данилов Г., Балакірева В., Василенко К. Машинний переклад, системи машинного перекладу та їх специфіка. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Сер. Лінгвістичні студії.* 2021. № 33. С. 293-311. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2021/33/22.pdf>

13. ДСТУ 4309:2004. Інформація та документація. Оформлення перекладів. [Чинний від 2005-07-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2005. 17 с. URL: https://www.ksv.biz.ua/GOST/DSTY_ALL/DSTY1/dsty_4309-2004.pdf

14. Дужа-Задорожна М., Качур Я. Дослідження проблем машинного перекладу засобами багатомовних паралельних корпусів. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки.* 2024. № 210. С. 108-115. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-16>

15. Етичні норми перекладача. UATI.URL: <https://www.uati.org/wp-content/uploads/2025/06/Rules-of-translation-ethics.pdf>

16. Ігнатенко В. Постредагування як важливий аспект навчання майбутніх перекладачів. *Studia Methodologica*. 2025. № 59. С. 23–35. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/sm/article/view/1520>

17. Колесник А. О., Белікова О. Ф. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. № 1. С. 719–727. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/9948bfc0-f7c3-4b57-8238-7b5a1760a7f1/content>

18. Корольова Т., Жмаєва Н. *Постредагування при машинному перекладі. Наукові записки. Сер: Лінгвістичні студії*. 2020. № 30. С. 105–119.

19. Мартинюк О. В. Попереднє та кінцеве редагування текстів у процесі машинного перекладу засобами комп'ютерного програмного забезпечення та онлайн-сервісів. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*. 2019. № 19. С. 22–26.

20. Міжнародні стандарти Global G.A.P. URL: <http://lilia.com.ua/mizhnarodni-standarti/global-gap>

21. Муратова В. М. Машинний переклад – «за» і «проти». *Young Scientist*. 2018. № 56. С. 583–585. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4810/4724>

22. Наумова Т.М., Щепка О.А. Машинний переклад художніх текстів: теоретичний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. № 1, т. 32. С. 132–137. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.24>

23. Національний переклад документів Global G.A.P. URL: <https://www.qdc.com.ua/dokumenty-ntwg-ukrayina/>

24. Ольховська А. С. Машинний переклад та постредагування у фаховій підготовці майбутніх перекладачів. *Аграр Медіа Груп*. 2020. С. 268–274. URL: <https://er.kai.edu.ua/items/984b7fde-ee78-44c4-8bb5-e013f4c595d9>

25. Павленко О. О., Чой К. С., Бондар О. Є., Бе Д. Й., Горбаньова О. О. Стандарти підготовки перекладачів: загальний огляд (на прикладі України, Південної Кореї, США, Австрії). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. №. 60. С. 148–152. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/60/part_2/31.pdf

26. Погинайко О. Автопереклад як особливий вид перекладу. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. 2021. т. 72. С. 53–59. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c18600a4-7b3c-4f4a-9694-c930a34d3b07/content>

27. Подвойська О., Козоріз І., Гончаренко Н. Машинний переклад за допомогою інтернет-ресурсів. *Молодий вчений*. 2024. № 4. С. 68–71. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-10>

28. Радецька С., Лапіцька Н. Оцінювання якості перекладів наукових текстів: адекватність та еквівалентність як ключові критерії. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 36, т. 3. С. 81–86. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_3/16.pdf

29. Рябова К. Порівняльний аналіз техніки машинного перекладу, виконаного SYSTRAN, O.TRANSLATOR та M-TRANSLATE. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. 2024. № 209. С. 315–321. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/446>

30. Рябова К. Окремі аспекти впливу нейронної системи машинного перекладу на якість перекладу текстів у галузі права. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. № 78. С. 220–225. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/78-2-32>

31. Сизоненко Н., Матвієнко Л. Переклад та редагування англомовних наукових статей українською мовою: виклики сьогодення. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2023. № 206. С. 136–142. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/207>

32. Стандарт професії «Письмовий перекладач»: затв. Міністерством освіти і науки України. Київ : МОН України, 2021. С. 34.

33. Стежко Ю. До питання об'єктивності в оцінці якості перекладу. *Advanced Linguistics*. 2024. № 13. URL: <https://doi.org/10.20535/.2024.13.298756>
34. Ткаченко О. Постредактор машинного перекладу – нова професія перекладача. *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. 2020. С. 119–128. URL: https://style-and-translation.knu.ua/media/files/2024/6/18/_18_2022-1-8.pdf
35. Требик О., Полторацька А., Капітон А. САТ-інструменти та їх місце у структурі підготовки майбутніх перекладачів. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2023. № 1. С. 57–63. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/philology/article/view/2593/3056>
36. Ходаковська О. О., Бабаєвська Л. В. Машинний переклад англomовних юридичних текстів: особливості постредагування. *Закарпатські філологічні студії*. № 32. С. 156–161. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/32/part_1/30.pdf
37. Хорошун О. О. Машинний переклад: історичний огляд. *Збірник наукових праць «Нова філологія»*. 2021. № 82. С. 333–337. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/33642/1/604-Article%20Text-1163-1-10-20210811%20%281%29.pdf>
38. Шокуров О. В., Чернявська С. М., Немерцова О. Є. Типологія помилок у перекладі наукових термінів із використанням онлайн-ресурсів. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика*. 2022. № 27. С. 157–161. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_3/29.pdf
39. Яблочникова В. Машинний переклад проти людського перекладу. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. 2024. – № 210. С. 45–49. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/484>
40. ISO 17100:2015. Translation services – Requirements. [Effective from 2015-05-01]. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2015. 19 p. (Translation services standard). URL: <https://www.iso.org/standard/59149.html>

41. Стандарт професії «Усний перекладач»: затв. Міністерством освіти і науки України. Київ: МОН України, 2021. С. 36.
42. ASTM F2575-06. Guide for quality assurance in translation. [Effective from 2006]. West Conshohocken: ASTM International, 2006. (Translation services guide). URL: <https://store.astm.org/f2575-14.html>
43. Baker M. In other words: a coursebook on translation. New York: Routledge, 2018. 281 p.
44. Chesterman E. Reflections on translation theory: selected papers 1993-2014. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 2017. 300 p.
45. House J. A Model for translation quality. Tübingen: TBL-Verlag Narr, 1977. 210 p.
46. ISO 18587:2017. Translation services – Post-editing of machine translation output – Requirements. [Effective from 2017-04-01]. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2018. 14 p. (Translation services standard). URL: <https://www.iso.org/standard/62970.html>
47. ISO 18841:2018. Interpreting services – General requirements and recommendations. [Effective from 2018-04-01]. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2018. 14 p. (Interpreting services standard). <https://www.iso.org/standard/63544.html>
48. ISO 2384:1977. Documentation – Translation presentation. [Effective from 1977-03-01]. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 1977. 4 p. (Information and documentation). URL: <https://www.iso.org/standard/7274.html>
49. ISO 9001:2015. Quality management systems – Requirements. [Effective from 2015-09-15]. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2015. 29 p. (Quality management systems standard). URL: <https://www.iso.org/standard/62085.html>
50. Pym A. Exploring translation theories. London; New York: Routledge, 2023. 320 p.

51. Toury G. Descriptive translation studies – and beyond. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 280 p.